

Educația contabilă, între digitalizare și criza generată de pandemia de COVID-19

Prof. univ. dr. Robert-Aurelian ȘOVA, conf. univ. dr. Adriana Florina POPA

Academia de Studii Economice din București

Abstract

The present article represents an analysis regarding the effects of the current challenges posed mainly by digitalisation, but also by the COVID-19 pandemic crisis, on professional bodies and the continuing professional development of their members. In the constant fight for adaptation and survival carried out both in their own interest and in that of their business clients, professional accountants must find solutions to make the best decisions and to optimize their activity in order to meet the current market requirements. There is a need for a long-term vision that focuses on the accounting education, based on the development of new accounting skills that go beyond the traditional ones and that may result in the transition from retrospection to forecasting.

Key terms: professional accountant, education, continuous professional development, digitalisation, pandemic

Termeni-cheie: profesionist contabil, educație, dezvoltare profesională continuă, digitalizare, pandemie

Clasificare JEL: A20, A29, M41, O33, H12

To cite this article: Robert-Aurelian Șova, Adriana Florina Popa, *Educația contabilă, între digitalizare și criza generată de pandemia de COVID-19*, *CECCAR Business Review*, N° 10/2020, pp. 3-8, DOI: <http://dx.doi.org/10.37945/cbr.2020.10.01>

➔ Introducere

Trăim într-o lume marcată de o continuă schimbare. Economia, educația, tehnologia, obiceiurile, modul de gândire sunt, toate, afectate într-o formă sau alta de această realitate. Lucrurile importante nu se schimbă însă, ci doar trebuie abordate într-o manieră adaptată. Dacă privim din punct de vedere economic, constatăm că în mijlocul acțiunii se află afacerea, care trebuie să dispună de resursele necesare pentru a se adapta schimbărilor permanente și a face față provocărilor. Era digitală a condus la schimbarea modelelor de afaceri prin tehnologizare și automatizare. În plus, pandemia de COVID-19 a generat provocări neașteptate pentru companii – dificultăți financiare, operaționale și legate de personal –, indiferent de mărimea și de sectorul de activitate ale acestora, cu impact asupra modului de acțiune. În acest context, rolul și abilitățile profesioniștilor contabili trebuie să evolueze ca răspuns la cerințele mediului exterior, în condițiile în care ei oferă consiliere strategică pentru a ajuta companiile să își asigure continuitatea activității.

➔ Perspective internaționale privind rolul educației

Educația de calitate se află printre cele 17 obiective de dezvoltare durabilă ale *apelului la acțiune* făcut de Organizația Națiunilor Unite către toate statele lumii. Aceste obiective de transformare a lumii sunt componente

ale unui model pentru realizarea unui viitor mai bun și mai durabil și reprezintă un cadru critic în lupta de revenire postpandemie (Organizația Națiunilor Unite, *Sustainable Development Goals*, <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>).

În general, o criză reprezintă un test de stres care provoacă rezistența și echitatea sistemelor noastre de educație. Acesta este un punct de vedere exprimat de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (The Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) într-una dintre perspectivele sale privind politica de educație – *Răspunsurile educației la COVID-19: un set de instrumente de implementare a unei strategii*. Aplicarea unui răspuns educațional la crize precum cea generată de pandemia de COVID-19 a fost și continuă să fie o provocare în lumina incertitudinilor existente. *Educația dintr-o privire (Education at a Glance)* este, de asemenea, o sursă recunoscută de știri despre starea educației din întreaga lume elaborată anual de OECD, oferind informații-cheie despre rezultatele instituțiilor de învățământ, impactul învățării asupra țărilor, resursele financiare investite, mediul educațional, progresele înregistrate etc.

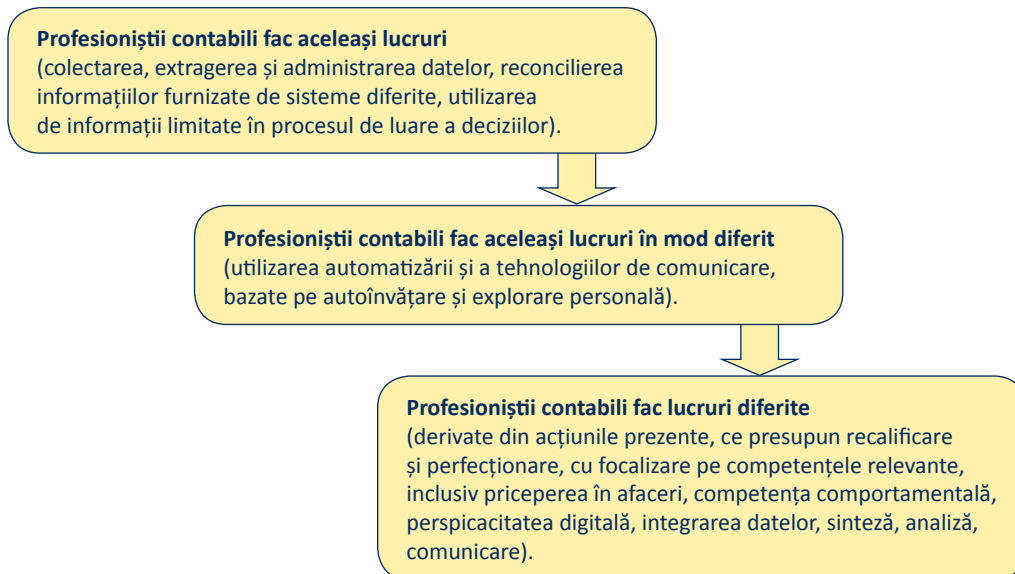
La nivelul Uniunii Europene, interesul pentru o educație de calitate este subliniat în comunicarea Comisiei Europene *O Europă socială puternică pentru tranziții juste*, care prezintă calea către un plan de acțiune pentru punerea în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale, prin inițiative la nivelul UE și o amplă dezbatere cu toate țările și regiunile UE, precum și cu toți partenerii: Parlamentul European și parlamentele naționale, reprezentând populația Europei, Consiliul European și guvernele naționale, reprezentând țările din Europa, partenerii sociali, reprezentând angajatorii și angajații, și societatea civilă, care exprimă opinii esențiale pe subiectele actuale.

În contextul problemelor actuale cu care ne confruntăm – schimbările climatice, degradarea mediului, economia digitală, modificările demografice etc. –, pregătirea oamenilor pentru viitor prin educație, formare și competențe de calitate reprezintă una dintre soluții. Potrivit acestei comunicări, competențele sunt cheia viitorului, iar educația și formarea sunt esențiale pentru dobândirea lor. De exemplu, în scopul dezvoltării competențelor digitale avansate, au fost elaborate și implementate acțiuni precum cele adoptate la nivelul Uniunii Europene, respectiv *Programul Europa digitală și Planul de acțiune actualizat pentru educația digitală*, care contribuie la implementarea de tehnologii în economie și la împărtășirea celor mai bune practici.

Educația, formarea profesională și învățarea pe tot parcursul vieții reprezintă unul dintre cele douăzeci de principii pe care se bazează Pilonul european al drepturilor sociale. Conform acestuia, *orice persoană are dreptul la educație, formare profesională și învățare pe tot parcursul vieții, incluzivă și de înaltă calitate, pentru a dobândi și menține competențe care îi permit să participe pe deplin în societate și să gestioneze cu succes schimbările de pe piața forței de muncă*. Acest pilon reprezintă strategia socială a Uniunii Europene pentru a asigura tranziția către neutralitatea climatică, digitalizare și schimbările demografice, precum și redresarea în urma pandemiei de COVID-19.

În mod particular, promovarea educației contabile este o parte integrantă a viziunii Federației Internaționale a Contabililor (International Federation of Accountants, IFAC), conform căreia profesia contabilă globală este recunoscută ca fiind esențială pentru organizațiile puternice și durabile, piețele financiare și economiile naționale. Profesioniștii contabili competenți și credibili, dedicați învățării pe tot parcursul vieții, stau la baza acestei viziuni. Pentru a rămâne relevanți într-un mediu caracterizat prin schimbare rapidă, aceștia trebuie să demonstreze din ce în ce mai mult că dețin abilități dincolo de competențele contabile recunoscute de obicei în zilele noastre.

Pentru ca educația contabilă să răspundă în mod corespunzător provocării generate de schimbările competențelor și abilităților, IFAC a surprins calea de evoluție a profesiei astfel:

Sursa: Adaptare după Vitale, 2020.

⇒ Organismele profesionale și rolul lor într-o lume digitală

Digitalizarea tranzacțiilor transformă rapid realitatea din teren și felul muncii, determinând astfel trecerea profesioniștilor contabili de la o abordare retrospectivă la una bazată pe previziune. Acceptarea noilor tehnologii precum *big data*, *blockchain*, *bitcoin*, *cloud computing*, limbajele de raportare de afaceri extinse, tehnologia de telefonie mobilă, inteligența artificială, aplicațiile software și social media permite înțelegerea puterii informațiilor într-o lume bazată pe date și valorificarea lor în mod eficient. În plus, se pare că pandemia de COVID-19 a forțat o schimbare importantă în dezvoltarea profesională a profesioniștilor contabili, tehnologia jucând un rol central în acest demers. Însă oare pandemia a determinat schimbarea în sine sau ea doar a accelerat evoluția acesteia?

În urma unei serii de consultări cu privire la cele mai presante aspecte pentru profesie, organizate de organismul profesional canadian (Chartered Professional Accountants of Canada, CPA) între profesioniștii contabili și părțile interesate din această țară (CPA Canada, *Foresight: Reimagining the Profession Makes Urgent Case for Change*, <https://www.cpacanada.ca/en/foresight-initiative>), s-a ajuns la concluzia că în această lume nouă este necesar să se exploreze modul în care ea va trebui să se orienteze către noi modalități de a face lucrurile, inclusiv:

- măsurarea valorii dincolo de situațiile financiare pentru a identifica așteptările societății;
- valorificarea puterii unor cantități mari de date pentru a lua decizii și stabilirea de noi modele de guvernare și adoptare a rezoluțiilor;
- dezvoltarea de noi abilități și competențe;
- protejarea integrității, încrederii și eticii.

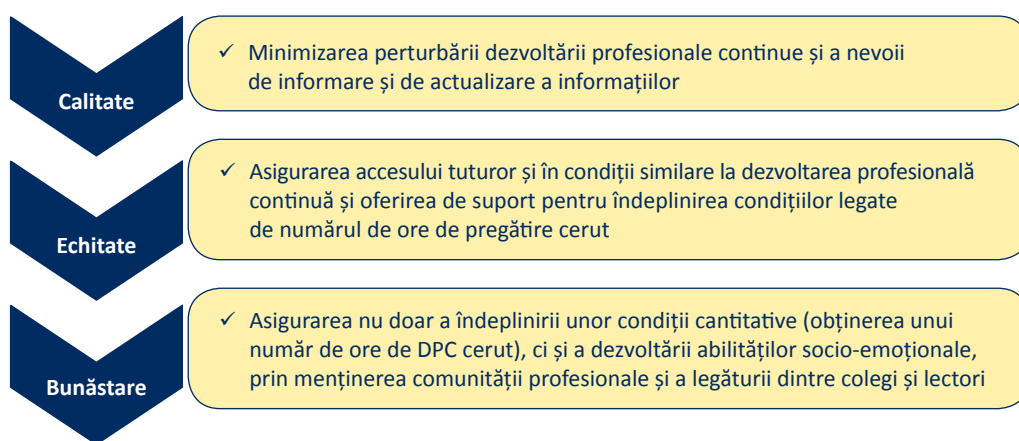
Organismele profesionale au un rol activ în dezvoltarea membrilor lor și în susținerea acestora spre a fi pregătiți pentru viitor. În contextul crizei medicale prezente, care a avut impact direct asupra vieții economice, dezvoltarea profesională continuă trebuie să asigure abilitățile cerute de afaceri, să fie flexibilă și relevantă, în același timp oferind oportunități de învățare pe termen lung.

Astfel, au apărut întrebările: Suntem pregătiți pentru viitor? Ce abilități ne trebuie pentru a fi? Sunt oare suficiente cele de până acum? Conceptul de *a fi pregătit pentru viitor* (*future ready accountant*) sau de *profesie*

pregătită pentru viitor (future ready accounting profession) a fost avansat de IFAC (2019) și preluat rapid ca fiind o cerință actuală, cu impact asupra nevoii de a fi în permanență conectați la problemele-cheie din contabilitate și modificările permanente de natură fiscală, de a susține angajatorii și clienții spre a fi pregătiți pentru provocările contabile și financiare din perioada postpandemie.

➔ Dezvoltarea profesională continuă, între tradiție și nevoia de adaptare la efectele crizei

Pornind de la punctul de vedere exprimat de OECD (2020) în ce privește următorii pași care trebuie parcurși în sistemele de educație, ce vizează trei aspecte, și anume asigurarea calității, a echității și a bunăstării, considerăm că aceștia pot fi adaptați și pentru dezvoltarea profesională continuă. Astfel, transpuși în cazul organismelor profesionale, în general, și al celui din România, în particular, acești pași sunt prezentați în figura de mai jos:

Sursa: Adaptare după OECD, 2020.

Nevoia de a împărtăși informații și cunoștințe nu numai că nu a dispărut, ci, din contră, a devenit din ce în ce mai importantă în lupta cu efectele crizei generate de pandemie. A apărut astfel ideea creării unui *hub* de cunoștințe dedicate prin intermediul mediului online, cu resurse, bune practici, sfaturi și consiliere (<https://covid-19.ceccar.ro/>, <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/discussion/covid-19-resources-ifacs-network>, <https://www.oecd.org/coronavirus/en/>, <https://future.aicpa.org/topic/covid-19>, <https://www.cpacanada.ca/en/members-area/covid-19-resources> etc.).

Pandemia de COVID-19 a generat perturbări semnificative în sistemul clasic de educație și formare și a condus la nevoia de a adopta măsuri digitale rapide și inovative. De exemplu, ca primă reacție de adaptare, amintim trecerea de la educația față în față, în sala de cursuri, la cea virtuală, prin intermediul cursurilor online și al webinarilor, videoconferințelor, conferințelor online, emisiunilor de televiziune, poștei electronice și al telecomunicațiilor. Scopul acestor alternative este cel de a menține dezvoltarea profesională continuă accesibilă și adaptabilă în aceste condiții restrictive.

Progresul de neoprit al tehnologiei a permis eliminarea unor bariere, precum cele ale întâlnirilor fizice. Alternativele sunt întâlnirile virtuale, care sunt organizate prin intermediul unor platforme online (Zoom.us, Cisco Webex, Google Meet etc.), sau cele hibrid, ce presupun îmbinarea elementelor fizice cu cele virtuale (acces fizic sau online prin intermediul unei transmisiuni live în același timp).

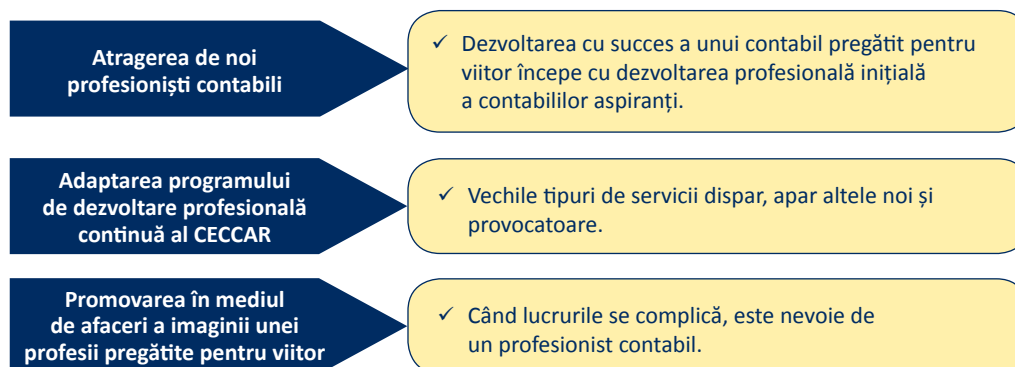
În ciuda avantajelor acestor modalități virtuale – eliminarea barierelor geografice și de timp, acces la informație în timp real, investiții și cheltuieli mai mici privind organizarea –, contactul fizic a fost întotdeauna

foarte important. Apropierea și întâlnirea față în față reprezintă instrumente puternice de comunicare și conexiune, cu consecințe directe asupra sentimentului de apartenență la un organism profesional, de comunitate. Transmiterea nemijlocită a mesajelor de la lector la participant, dialogul direct și comunicarea nonverbală contribuie la reluarea corectă a informațiilor și creșterea gradului de înțelegere a lor.

➔ Cazul organismului profesional din România

Având în vedere aceste tendințe, Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România face pașii necesari pentru a se adapta la noile așteptări privind abilitățile și rolurile contabililor. Vine schimbarea, inevitabilul nu poate fi amânat, ceea ce provoacă răspunsul la întrebarea *Sunt acțiunile luate suficiente pentru a construi un organism profesional de contabilitate durabil pentru viitor?*

Pentru CECCAR, primul pas a fost să înțeleagă importanța instruirii unor contabili pregătiți pentru viitor. Următorul a fost acela de a face din educația contabilă o prioritate strategică și un indicator pentru toate activitățile derulate. Folosind o abordare integrată, acțiunile s-au concentrat pe trei domenii:

Sursa: Popa & Șova, 2020.

În acord cu perspectiva IFAC, este necesară o viziune pe termen lung pentru educația contabilă, iar aceasta trebuie să includă atragerea de membri noi, păstrarea celor existenți și creșterea cererii de profesioniști contabili prin demonstrarea valorii și agilității lor în fața schimbărilor.

În acest demers, organismul profesional susține educația contabilă în România, pentru a consilia tinerii cu privire la cariera lor și pentru a reprezenta profesia contabilă în strânsă legătură cu antreprenorii, instituțiile și autoritățile de reglementare.

Este CECCAR pregătit pentru viitor? Da, construind o profesie pregătită pentru viitor. Acțiunile întreprinse confirmă relevanța și sustenabilitatea organizației pentru viitor, întrucât se confruntă proactiv cu noi provocări și se bazează pe istoria sa de aproape 100 de ani.

➔ Concluzii

Contextul actual necesită măsuri adoptate rapid și eficient. Digitalizarea schimbă lumea afacerilor mai mult decât și-ar fi putut cineva imagina, produce direct și indirect efecte în educația contabilă, în percepția asupra profesiei și asupra nevoii de dezvoltare profesională continuă care să țină pasul cu nevoile curente și viitoare.

În ciuda caracterului global al pandemiei, nu există o modalitate unică general aplicabilă pentru a face față cu succes crizei. Suntem de acord în ce privește necesitatea și eficiența implementării unor măsuri precum cele propuse de OECD în strategia sa educațională, printre care:

- elaborarea unei viziuni care recunoaște criza și implicațiile acesteia, fundamentată pe principiile educaționale cheie descrise anterior: calitate, echitate, bunăstare;
- adaptarea modului de organizare a procesului educațional – pe baza evaluării resurselor și ținând cont de punctul de vedere al părților interesate;
- adoptarea unei strategii de implementare clare și coerente – în termeni de timp, responsabilități și resurse;
- analiza modului în care tehnologia și modelele hibride de pregătire pot fi eficiente;
- utilizarea experienței dobândite ca urmare a crizei pentru îmbunătățirea metodelor existente.

Cu toții trebuie să privim provocările momentului în care ne aflăm ca având un efect pozitiv: acela de a ne descoperi, de a ne re poziționa și, de ce nu, de a ne reinventa ca profesioniști contabili, pentru acum, dar mai ales pentru viitor.

Bibliografie

1. Popa, A.F., Șova, R.A. (2020), *Is the Romanian Accountancy Profession Ready for the Future? Yes!*, <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/developing-accountancy-profession/discussion/romanian-accountancy-profession-ready-future-yes>.
2. Vitale, A.-M. (2020), *Re-imagining the Future Accountant – Our Call to Action*, <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/preparing-future-ready-professionals/discussion/re-imagining-future-accountant-our-call-action>.
3. Comisia Europeană, *Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „O Europă socială puternică pentru tranziții juste”*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52020DC0014&qid=1580400520904>.
4. Comisia Europeană, *The European Pillar of Social Rights in 20 Principles*, https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en.
5. CPA Canada, *Foresight: Reimagining the Profession Makes Urgent Case for Change*, <https://www.cpacanada.ca/en/foresight-initiative>.
6. IFAC (2019), *Future-Ready Accountants in Business*, <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/preparing-future-ready-professionals/publications/future-ready-accountants-business>.
7. OECD (2020), *Education Responses to COVID-19: An Implementation Strategy Toolkit*, <http://www.oecd.org/publications/education-responses-to-covid-19-an-implementation-strategy-toolkit-81209b82-en.htm>.
8. OECD, *Education at a Glance*, <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>.
9. Organizația Națiunilor Unite, *Sustainable Development Goals*, <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>.
10. *Face-to-face vs. Virtual Events vs. Hybrid*, <https://www.virtwayevents.com/face-to-face-virtual-hybrid-events/>.